

Володимир Оскрого

ІТ-ПАСТКИ НА ШЛЯХУ СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ

Автор розглядає певні проблеми, які сприяють виникненню помилок під час додрукарської підготовки видання (у тому числі електронного) з використанням інформаційних технологій.

Ключові слова: Інтернет, веб, електронне видання, бібліографія, посилання.

Автор рассматривает некоторые проблемы, способствующие появлению ошибок во время допечатной подготовки издания (в том числе электронного) с использованием информационных технологий.

Ключевые слова: Интернет, веб, электронное издание, библиография, ссылка.

An author discusses some problems which may contribute to appearance of errors during the digital (using the information technology) print publishing. Electronic editions are also considered.

Key words: Internet, web, electronical edition, bibliography, reference, link.

Нещодавно нам довелося брати участь у процесі підготовки до перереєстрації декількох фахових видань Одеського національного університету імені І. І. Мечникова. Зокрема, було потрібно для кожного друкованого (паперового) видання виготовити його цифрову версію у вигляді електронного видання типу веб [5, 18] за спеціальним рецептом. Справа значно полегшувалася тим, що використання інформаційних технологій (далі ІТ) у процесі додрукарської підготовки видання приводить до появи відповідного електронного видання класичного типу [5, 17] ще до того, як з'являється паперовий, друкований екземпляр.

Отже, отримавши з видавництва відповідні комп'ютерні файли, залишалось лише «роздрукувати» статтю кожного автора та додати отримані електронні видання класичного типу до макета відповідного електронного видання типу веб.

Під час виконання цієї роботи ми зіткнулися з наявністю досить великої кількості помилок у друкованих виданнях, які виникли саме на етапі додрукарської підготовки з використанням ІТ. Розглянемо деякі з цих помилок, основні чинники, що зумовлюють їх появу.

Друга половина ХХ – початок ХХІ століть характеризуються фундаментальними змінами в роботі з інформацією (збір, обробка, переробка, зберігання тощо), спричинені винаходом комп'ютера, комп'ютеризацією та інформатизацією. Намагання людини навчити електронні обчислювальні машини «спілкуватися» між собою привело до створення локальних комп'ютерних мереж. Подальші інтеграційні процеси (мається на увазі об'єднання локальних комп'ютерних мереж) сприяли виникненню нової сутності – Інтернету.

Відомий Інтернет-бум 90-х років минулого століття «спровокував» появу електронних видань типу веб. З появою веб-браузера Mosaic Інтернет почав з безпрецедентною швидкістю завойовувати масову аудиторію. Адже використання гіпертекстового формату, з одного боку, дозволило отримати нечувану для друкованих видань мультимедійність. З іншого – призвело до того, що інформація, яку користувач бачить на моніторі свого комп'ютера, може бути розпорошена майже по всій земній кулі.

Нагадаємо, що публікація електронного видання типу веб відбувається набагато швидше, майже миттєво, та простіше порівняно з публікацією звичайного друкованого видання. Сам процес «друку» електронного видання типу веб полягає у «завантаженні» відповідних комп'ютерних файлів (загалом у форматі HTML, хоча використовуються й інші формати, зокрема, PDF) на один із серверів, доступних будь-якому споживачеві ресурсів Інтернету.

Таким чином, сучасні інформаційні технології постійно підсилюють свій вплив на соціальні комунікації. Як наслідок, маємо появу «технічних» помилок саме через використання ІТ.

Однією з таких помилок є т. зв. «крякозябри» – «чужі літери» [3, 431]. Інакше кажучи, несподівано з'являються букви, запозичені з іншої мови. Загалом це стосується літер із діакритичними знаками, яких досить багато в абетках іноземних мов (французька, німецька, шведська, чеська, польська тощо). Наприклад, у реченні на французькій мові раптом з'являється кирилична літера «Й» [2, 424].

7. Фрейд З. Толкование сновидений / З. Фрейд; пер. с нем. — М. : Эксмо; СПб. : Мидгард, 2005. — 1088 с.
8. Yourcenar M. L'Œuvre au Noir / Marguerite Yourcenar. — Paris : Éditions Gallimard, 1968. — 472 p.

Рис. 1. Фрагмент сторінки 424. Історико-літературний журнал, вип. 18, 2010

Аналогічний казус знаходимо й у іншому місці [2, 433]...

4. Королева Н. Без коріння; Во дні они; Quid est Veritas? / Н. Королева. — Науково-ідеологічний центр ім. Дмитра Донцова. — Дрогобич : Видродження, 2007. — 672 с.
9. Njmirovsky I. Les mouches d'automne / Njmirovsky I. — Paris : Grasset, 2005. — 43 p.

Рис. 2. Фрагмент сторінки 433. Історико-літературний журнал, вип. 18, 2010

Подібні непорозуміння виникають через брак уваги (автора, редактора, верстальника тощо) до систем кодування знакової інформації. Адже сучасні комп'ютери використовують як кодування на базі восьми двійкових розрядів, так і на базі шістнадцяти двійкових розрядів. У першому випадку маємо справу зі славнозвісними таблицями ASCII/ANSI (American Standard Code for Information Interchange/American National Standards Institute — американський стандартний код для обміну інформацією/американський національний інститут стандартів). У другому — з «Юнікодом» (Unicode).

Сучасні текстові процесори тяжіють до Юнікоду, а сучасні настільні видавничі системи прихильні до таблиць ASCII/ANSI. Кожна таблиця ASCII/ANSI складається лише з 256 символів ($256=2^8$) та має «національну» ознаку (англійська, французька, російсько-українська тощо). Зауважимо, що «національні відмінності» зосереджені в останніх 128 символах (друга половина) таблиці ASCII/ANSI, а перші 128 символів в усіх таблицях ASCII/ANSI співпадають.

Кодування на базі шістнадцяти двійкових розрядів (Юнікод) дозволяє закодувати одразу 65536 ($65536=2^{16}$) символів. При цьому файл певної гарнітури, наприклад, Times New Roman, може містити «національні» символи майже усіх існуючих таблиць ASCII/ANSI. Звісно, розмір такого файлу буде набагато більшим, ніж у файлу, який містить символи лише однієї «національної» таблиці ASCII/ANSI. Дій-

сно, шрифтовий файл гарнітури Times New Roman має розмір 400 кілобайтів, а шрифтовий файл гарнітури Times New Roman Cyr (додані лише літери кирилиці) — всього 80 кілобайтів.

Якщо не слідкувати за «національними» відмінностями таблиць ASCII/ANSI, то може виникнути проілюстрована вище ситуація. Адже французька літера Й (e accent aigu) та кирилична літера Й мають однакові коди ANSI — 0201 для великої та 0233 для маленької літер. Для запобігання подібному можна порадити авторові виділяти в комп'ютерному тексті такі літери яскравим кольором, що приверне увагу верстальника [4, 204]. Зрозуміло, що верстальник має змінити колір такої літери на колір шрифту основного тексту після того, як впевниться у відсутності помилки. Також бажано робити відповідні позначки в оригіналі авторського рукопису, за яким перевіряється верстка.

Інший тип «технічних» помилок пов'язаний з оформленням бібліографічних посилань на електронні видання типу веб. При цьому не йдеться про проблеми адекватності подібного бібліографічного посилання, до яких вже приверталася увага [6, 282–284].

Річ у тім, що в наш час більшість комп'ютерів осіб, які займаються науковою роботою, підключена до Інтернету. Байдуже, чи то стаціонарний персональний комп'ютер, чи то ноутбук, чи, навіть, нетбук. Суттєвою особливістю електронного видання класичного типу є можливість у процесі його перегляду за допомогою програми Adobe Reader негайно перейти в Інтернет до вказаного джерела — досить лише клацнути мишею на потрібне бібліографічне посилання на електронне видання типу веб і «дозволити» браузеру відкрити відповідний сайт. До речі, якщо Adobe Reader «розпізнає» гіперпосилання, то «текстовий» курсор миші приймає вигляд «вказівного пальчика», а поруч з курсором у прямокутнику з'являється URL сайту, на який відбудеться перехід [6, 282].

На жаль, заверстуючи матеріали з бібліографічними посиланнями на електронні видання типу веб, верстальник може припуститися двох видів помилок, які позбавлять читача можливості «автоматичного» переходу до потрібного джерела в Інтернеті.

У першому випадку Adobe Reader загалом відмовляється розпізнавати гіперпосилання. У другому — URL потрібного сайту буде «обіраним».

Основна причина помилок першого виду — грубе порушення структури URL. Як правило, це орфографічні помилки в назвах протоколів, служб, додавання зайвих пробілів тощо. Слід зазначити, що програми класу Adobe Reader стають дедалі «розумнішими» й можуть інколи виправити недоліки автора (орфографічні помилки), верстальника (додавання зайвих пробілів).

Додавання зайвих пробілів [1, 137] може привести до того, що програма класу Adobe Reader може не розпізнати гіперпосилання...

4. *Владимирова К.* Нариси на берегах візонерської книги : Егон Альт розмовляє німецькою, або Ангелологія Андруховича [Електронний ресурс] / К. Владимирова // KUT.ORG.UA. Інтернет-часопис про культуру. — 04.05.2007. — Режим доступу : http://kut.org.ua/books_a0170.php.

Рис. 3. Фрагмент сторінки 137. Діалог: Медіа-студії, вип. 11, 2010

Трапляються і такі випадки, коли ні орфографічні помилки [1, 198] (відсутня двокрапка в назві протоколу),

2. *Василик Л.* Парадигма Україна-Європа у публіцистиці сучасних літературно-художніх видань / Л. Василик / [Електронний ресурс] // Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/Natural/Vdpu/Soc_komun/2008_1/05.html

Рис. 4. Фрагмент сторінки 198. Діалог: Медіа-студії, вип. 11, 2010

ні зайві пробіли [1, 285],

1. *Лебедев А.* Краткий экскурс в историю гипертекста [Электронный ресурс] / А. Лебедев. — Режим доступу : <http://www.artlebedev.ru/kovodstvo/sections/54/>

Рис. 5. Фрагмент сторінки 285. Діалог: Медіа-студії, вип. 11, 2010

не заважають розпізнаванню гіперпосилання.

Основна причина помилок другого виду — заверстування бібліографічного посилання на електронне видання типу веб на два та більше рядків [1, 112].

6. *Rheingold H.* Smart Mobs. The Next Social Revolution [Электронный ресурс]. — Режим доступу: http://www.smartmobs.com/book/book_toc.html.

Рис. 6. Фрагмент сторінки 112. Діалог: Медіа-студії, вип. 11, 2010

Проте трапляються випадки, коли бібліографічне посилання на електронне видання типу веб заверстане на два рядки [1, 107], але не буде «обіраним»...

6. *Кройчик Л.* Система журналистских жанров / С. Г. Корконосенко // Основы творческой деятельности журналиста [Электронный ресурс] : [учебн.]. — СПб. : Знание, СПбИВЭСЭП, 2000. — Режим доступу : <http://evartist.narod.ru/text5/64.htm>

Рис. 7. Фрагмент сторінки 107. Діалог: Медіа-студії, вип. 11, 2010

Зауважимо, що бібліографічні посилання на електронні видання типу веб, зображені на рис. 4 і на рис. 5, також «обірані». У першому випадку браузер буде намагатися перейти на http://www.nbu.gov.ua/portal/Natural/Vdpu/Soc_ замість http://www.nbu.gov.ua/portal/Natural/Vdpu/Soc_komun/2008_1/05.html. У другому — на <http://www.artlebedev.ru/kovodstvo/> замість <http://www.artlebedev.ru/kovodstvo/sections/54/>.

Отже, заверстуючи бібліографічні посилання на електронні видання типу веб, слід намагатися робити це на один рядок. Якщо це не вдається, то розбити його на два рядки так, щоб воно не виявилось «обіраним». Коли це можливо...

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Діалог : Медіа-студії : зб. наук. праць / [вип. ред. О. В. Александров]. — Одеса : Астропринт, 2010. — Вип. 11. — 368 с.
2. Историко-литературный журнал : [зб. наук. праць / за ред. Н. М. Малютіної]. — Одеса : Астропринт, 2010. — Вип. 18. — 640 с.
3. Мильчин А. Э. Издательский словарь-справочник. — М. : Юристъ, 1998. — 472 с.
4. *Оскрого В. Г.* Дежа вю...автору стосовно поліграфічного оформлення «рукописів» майбутніх публікацій / В. Г. Оскрого // Діалог : Медіа-студії :

- зб. наук. праць / [відп. ред. О. В. Александров]. — Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2006. — Вип. 5. — С. 201–205.
5. *Оскрого В. Г.* Інтернет-ЗМІ : погляд користувача / В. Г. Оскрого // Діалог : Медіа-студії : зб. наук. праць / [відп. ред. О. В. Александров]. — Одеса : Астропринт, 2010. — Вип. 10. — С. 15–19.
6. *Оскрого В. Г.* Електронні видання: проблема бібліографічних поси-
лань / В. Г. Оскрого // Діалог : Медіа-студії : зб. наук. праць / [відп. ред.
О. В. Александров]. — Одеса : Астропринт, 2010. — Вип. 11. — С. 280–
285.